

Ostala je u manjini desnica koja je nastojala da ove zločine svrsta u normalnost zbivanja "doba tirana" (Hildebrand), podvuče crtu ispod prošlosti i "konačno se okrene budućnosti". Ovaj utisak, međutim, bio je kratkotrajan. Već 1988. W. Benc posumnjao je u "pobedu" opominjući da je Historikerstreit samo zakasneli dokaz da je saglasnost demokrata iščezla odmah posle poraza Hitlera. A posle Bitburga postalo je sasvim jasno da nema saglasnosti oko neuporedivosti fašističkog genocida i zajedničke i trajne odgovornosti, pa čak ni minimalnog slaganja oko toga da treba osporavati rasterećenja nacizma (W. Benz). Frankfurtski sociolog Jaške izričito je još 1991. tvrdio da je Historikerstreit u stvari pokazao buđenje konzervativne istorijske politike čija su osnova teorije o totalitarizmu. Četrdeset godina nakon sloma Hitlera u raspravu je prodrila nova vizija političkog morala i obnovljena stara vizija neprijatelja sa istoka. Zato su ocene o "pobedi kritičkog uma nad revizionizmom" prebrze i neosnovane (Jaschke 1991, S. 296297). Ocene Benca i Jaškea potvrdio je opšti zaokret epohalne svesti udesno i jačanje paušalnog antitotalitarizma kod naučnih rasprava širom Evrope 1990-ih godina.

Jedna od posledica ovog idejnog obrta je približavanje levice socijalliberalnom bloku u otporu konzervativcima. Ovaj kurs nagovestio je Historikerstreit, u kom je levica priznala liberalnom i socijalliberalnom bloku zaslugu što su upozorili na potrebu okretanja Nemačke ka zapadnim prosvetiteljskim vrednostima, a ne ka poimanju nacionalnog interesa u tradiciji konzervativnog narodnjaštva. Habermas je s razlogom povukao razliku između "političke kulture Zapada" s jedne i NATO filozofije i "kalifornijske vizije sveta" s druge strane. U tezi o ustavnom patriotizmu Habermas je nastojao da istakne liberalne, demokratske, humanističke i građansko-revolucionarne tradicije Zapada, a ne imperijalizam, kolonijalizam, Hirošimu i Vijetnam. Priznajući Habermasu krupnu ulogu u Historikerstreit, marburški politikolog R. Kinl je primetio da je njegovo okretanje Zapadu ipak nepotpuno jer se nije pozabavio pitanjem da li su nedela Zapada slučajni ekscesi ili rezultat svojinskog poretka iz kog su istekli nemački imperijalizam i fašizam u oba svetska rata (Kühnl 1987, S. 274-75)? Snažna kritika Noltea bar privremeno je blokirala obnovu teorija o totalitarizmu, a kritika Hilgrubera i "teorije o Nemcima kao žrtvi" pokazala je snagu unutarnemačkog otpora vlastitom revanšizmu. Liberalni kritičari snažno su istakli nemačku krivicu za rat protiveći se njenoj relativizaciji i neutralizaciji što je moralni stav koji zasluhuje apsolutno poštovanje. Međutim u ovom idejnom sporu govori se o krivici Nemaca kao celine i polazi se od zajedničkih interesa i jedinstva u mišljenju i delanju svih Nemaca što se približavalo tezi o kolektivnoj krivici. Liberalna kritika fašističkog rasizma nije u sporu Historikerstreit razdvojila glavne krivce od izvršioca i zavedenih, izostalo je precizno imenovanje najodgovornijih ekonomskih i političkih grupa. Levica nije prihvatila gledanje na Nemce kao na žrtvu, ali ni tezu o kolektivnoj krivici Nemaca. To, međutim, nije činila zbog namere da sruši autoriteta nacije, kako su to isticali desničari, nego zbog toga što nije istaknut značaj domaće antifašističke tradicije. Teorijska antifašistička tradicija nemačke levice u Historikerstreit nedovoljno je istaknuta između ostalog i zbog okolnosti da levica u Nemačkoj nema pristupa vodećim glasilima u kojima se odvijaju debate.

Koliko god bile upadljive, protivrečnosti unutar i između polarizovanih struja ne mogu se odsečno razdvojiti na teorijske i idejnopoličke. Lajpciški filozof Tirke, blizak kritičkoj teoriji, uočio je u Historikerstreit antinomiju kao posebnu vrstu protivrečnosti u koju se zapliće i dosledno mišljenje (logiciziranjem), a ne samo ono lišeno smisla (Türcke 1987). Prva antinomija sadržana je u poređenju zločina. Hilgruber nabroja tuđe zločine i time